

кого складу, ефективніше використовувати матеріальні, фінансові та людські ресурси вищої школи;

5) перехід від принципу утримання вищих освітніх закладів за рахунок державного бюджету до їх державної підтримки у фактично можливих розмірах; розвиток системи державного замовлення на підготовку кадрів;

6) вдосконалення та поглиблення автономії освітніх закладів у галузі фінансів — розширення самостійності в розпорядженні ресурсами, в тому числі коштами бюджету; здійснення різних видів діяльності, зокрема тих, що приносять дохід [3].

При входженні в Європейський освітній простір дуже важливо на обраному шляху модернізації аграрної вищої школи зберегти ті надбаня, які характерні для національної освіти та культури.

ЛІТЕРАТУРА

1. Про проведення педагогічного експерименту щодо запровадження кредитно-модульної системи організації навчального процесу у вищих навчальних закладах III—IV рівнів акредитації / Рішення колегії Міністерства освіти і науки України від 24 квітня 2003 р. № 5/5—4.

2. *Молчанова А.* Зберегти виховні системи української освіти на шляху до інтеграції в освітній простір Європи // Гуманітарний вісник Переяслав-Хмельницького державного педагогічного університету імені Григорія Сковороди: Науково-теоретичний збірник. — Переяслав-Хмельницький, 2005. — С. 240—245.

3. *Коваль П. М.* Тенденції розвитку та джерела фінансування аграрної освіти в умовах переходу до ринкових відносин // Науковий вісник Національного аграрного університету. — К: Національний аграрний університет. — 2002. — № 50. — С. 337—342.

Г. В. ЧЕРЕВКО, д-р екон. наук, проф.,
Ф. В. ГОРБОНОС, д-р екон. наук, доц.,
Г. Б. ІВАНИЦЬКА, канд. екон. наук, доц.,
Н. Ф. ПАВЛЕНЧИК, канд. екон. наук., ст. викл.
(Львівський державний аграрний університет)

МОДУЛЬНА СИСТЕМА КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ З ДИСЦИПЛІНИ «ЕКОНОМІКА ПІДПРИЄМСТВ»

Дисципліна «Економіка підприємств» ставить за мету розширити знання студентів щодо об'єктивних економічних законів і закономірностей розвитку аграрного виробництва, формування економічного мислення та навчити їх практично використовувати набуті знання. У Львівському державному аграрному університеті, у відповідності до структури навчальних планів, вона вивчається студентами економічного факультету в кількості 3,5 кредиту на II і III курсі, після вивчення фундаментальних дисциплін економічної теорії.

Однією із вимог Болонської декларації є забезпечення якості освіти. Підвищення якості і ефективності підготовки спеціалістів можливе лише при наявності досконалої організації праці викладачів, форм і методів навчання, оптимальних навчальних програм, інтенсифікації навчального процесу і вироблення порівняльних критеріїв та методів оцінювання знань студентів. До недавнього часу оцінка знань студентів визначалася на іспиті. По суті оцінка одержана на іспиті була єдиним критерієм, який застосовувався при визначенні рівня успішності.

Впродовж багатьох років викладачі кафедри «Економіки підприємства і міжнародної економіки» ЛДАУ нагромаджували досвід впровадження елементів модульної системи і особливо щодо контролю і оцінювання знань. Контроль знань студентів включав цілий ряд заходів і прийомів цілісного, поетапного та фрагментного вивчення дисципліни, включаючи комплексні контрольні роботи по блоках тем. На відміну від бальної системи оцінки знань, де рівень успішності визначався на іспиті, в умовах кредитно-модульної системи організації навчального процесу нині найважливіше місце відводиться підсумковому модулю. Це специфічний, заключний етап вивчення блоку тем дисципліни і перевірки рівня засвоєння програмного матеріалу. Як правило, цьому виду контролю передують періодичні колоквиуми, поточні контрольні роботи, тестування тощо.

Щоб студент засвоїв основне та головне, вмів робити із одержаної інформації правильні теоретичні і практичні висновки, вирішувати конкретні задачі, розвивати логічне мислення, проявляти самостійність у вирішенні конкретних задач необхідно систематично проводити семестровий біжучий контроль знань. Це є засіб, який дозволяє оцінити діяльність і студента, і викладача оскільки результат підсумкового контролю знаходиться у прямій залежності від рівня «підготовки» до нього протягом усього семестру.

Поняття підготовки досить широке, оскільки включає в себе усю систему навчально-виховної роботи, читання лекцій, проведення семінарських і лабораторно-практичних занять. Іншими словами, в ньому відображається все те, чим зайняті студенти і викладачі протягом семестру.

З організаційної точки зору, в процесі навчальної роботи значну увагу викладачі повинні приділяти зменшенню кількості пропусків студентами занять. Досвід свідчить, що студенти, які пропускають заняття, як правило, слабо засвоюють програмний матеріал і одержують низькі оцінки на підсумковому модулі. Тому систематичний облік кількості пропущених занять та відпрацювання їх у формі написання реферату за темою пропущеної лекції та його захист у ведучого викладача сприяють як кращому самостійному опрацюванню пропущеного лекційного матеріалу, ґрунтовнішому опануванню знаннями, так і зниженню кількості цих пропусків, оскільки студент переконується, що самостійна підготовка вимагає значно більше затрат часу, ніж відвідування занять.

Значно більше інформації про обсяг та якість знань студентів викладач одержує під час проведення семінарських занять, які проводяться з предмету «Економіка підприємств». Вони проводяться за розробленими планами, що подані в методичних рекомендаціях, у яких також є питання для самоконтролю знань. По певних темах (наприклад, по темі «Зовнішнє середовище підприємства») окремим студентам видаються тематичні реферати. Організуючи семінар у формі дискусії, вдається залучити до обговорення матеріалу реферату усіх присутніх студентів.

Семінарські заняття з курсу «Економіка підприємств», як правило, завершуються опитуванням усіх студентів групи у письмовій формі. Протягом 20 хвилин студенти повинні написати лаконічні відповіді на індивідуальні завдання, питання яких відповідають питанням самоконтролю, що викладені у методичних рекомендаціях. Ці контрольні роботи проводить і оцінює той викладач, який веде семінарські заняття. Бувають випадки, і не поодинокі, коли студент може бути не достатньо підготовленим для того, щоб викласти зміст окремого питання семінарського заняття, або й в цілому теми, проте на окремі конкретні питання дає змістовну відповідь. Такий вид контролю дає можливість не лише виявити рівень знань студентів, а й спонукає і стимулює інтерес студентів до вивчення дисципліни. Пропущені з будь-яких причин семінарські заняття відпрацьовуються написанням реферату і його захистом.

Особливе місце у засвоєнні вивченого теоретичного матеріалу та підвищенні якості підготовки студентів належить практичним заняттям, які проводяться з предмету «Економіка підприємств». У методичних вказівках є розроблені завдання з окремих тем, які дають можливість студентам розвивати вміння визначати і аналізувати показники діяльності аграрних підприємств.

На початку проведення кожного практичного заняття викладач опитує студентів з методики визначення того чи іншого показника, визначає вміння виконати кожне практичне завдання та виявляє рівень знань у студентів з даної теми, пояснює незрозумілі питання та мобілізує студентів на вирішення практичних задач. Завершується процес контролю виконання практичного завдання задачею індивідуально кожним студентом виконаного завдання у формі захисту одержаних результатів. При цьому, викладач переконується, що студент засвоїв відповідний матеріал, оцінює рівень його теоретичної підготовки та творчі здібності.

Творчому і глибокому засвоєнню курсу «Економіка підприємств», а також розвитку навичок з самостійних досліджень сприяє виконання студентами курсових робіт, які є невід'ємною складовою частиною системи підготовки економістів для аграрного сектора України. В курсовій роботі студенти формують теоретичні основи дослідження проблеми, узагальнюють і аналізують практику роботи сільськогосподарських підприємств з метою виявлення наслідків і резервів збільшення обсягів виробництва продукції, накреслюють і обґрунтовують шляхи зниження її собівартості, раціонального використання виробничих ресурсів і доцільності запропонованого проекту.

На основі індивідуальної роботи із студентом викладач намагається розвинути і поглибити його теоретичні знання з економіки та дати йому можливість одержати навички здійснення наукових економічних досліджень і розв'язання конкретної виробничої проблеми на прикладі однієї з тем дисципліни.

З метою закріплення знань та виявлення ефективності усіх видів навчання з предмету «Економіки підприємств» двічі на семестр проводити практичний підсумковий модуль по окремих блоках тем. Матеріал, що виноситься на такий модуль, є єдиним за направленням і структурою та поділяється на пов'язані між собою питання. Наприклад, це можуть бути блоки: «Підприємство як суб'єкт господарювання», «Виробничі ресурси підприємства», «Ефективність діяльності підприємства» та «Чинники розвитку підприємства». Питання, що ставляться в кожному окремому завданні, за складністю є приблизно однаковими і зрозумілими

для студентів. Обов'язковим при цьому є включення у завдання вирішення практичної задачі на предмет визначення витрат ресурсів або ефективності їх використання. Ці підсумкові модулі проводяться і перевіряються ведучим викладачем, що дає можливість йому безпосередньо зустрітися із студентами на практичних заняттях і мати певну уяву про рівень знань кожного студента зокрема.

Кінцевий підсумковий модуль є у студента кульмінаційним моментом у процесі акумуляції підсумку всієї його навчальної роботи за певний період. Готуючись до цього модуля, студент змушений мобілізувати всі свої сили і вміння, щоб за короткий проміжок часу «згадати» і «поновити» суть як самостійно прочитаного у підручниках, довідниках, монографіях, періодичних виданнях, так і заслуханого лекційного матеріалу. Інколи, якщо не було достатньої семестрової праці студента у вивченні й досконалому засвоєнні матеріалу, на підсумковому модулі проявляється хвилювання, яке призводять до того, що деякі студенти можуть губитися до такої міри, що навіть забути те, що добре знали. Підсумковий модуль, написаний на «відмінно», засвідчує успішне засвоєння студентами матеріалу і високий рівень досягнутих знань.

Разом з тим, у світлі вимог кредитно-модульної системи, при вивченні дисципліни «Економіка підприємств», на наш погляд, слід відмовитися від проведення практичних і семінарських занять у групах чисельністю 25—30 студентів, а ділити їх на підгрупи. Це дасть можливість більш тісного і прямого спілкування викладача з кожним студентом у формі дискусії, ділової гри тощо, що значно сприятиме розвитку інтелектуального і професійного рівня.

Проблемним, на наш погляд, є значне обмеження вивчення дисципліни «Економіка підприємств» на інженерних спеціальностях. Як показує досвід вивчення даної дисципліни студентами, що здобувають паралельну освіту, у них є недостатній рівень знань із термінології, визначення категорій, знання механізму дії економічних законів. У них відсутні навички із проведення аналізу економічних явищ і процесів, здійснення економічного обґрунтування та оцінки інженерних і господарських рішень.

В. Й. ШИЯН, канд. екон. наук, проф.
(Харківський державний аграрний університет)